

﴿هَٰذَا كَيْفَ يُبْلَى الْمُؤْمِنُونَ وَالَّذِينَ هُم بِآيَاتِنَا شَكَّاءٌ﴾

Achitti mu'mintoonni ni qoraman, sochii  
cimaas ni sochoofaman

እዚያ ዘንድ ምእመናን ተሞክሩ፤ ብርቱን መንቀጥቀጥ ተንቀጠቁ።

There the believers were tested and shaken  
with a severe shaking.

Al-Qur'aan 33:11

[www.sammubani.com/?p=14213](http://www.sammubani.com/?p=14213)

## Yommuu Sodaa fi Rakkoon Cimu-Kutaa 3

### Description

#### Guduunfaa Duula Khandaq/Ahzaab

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ  
فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴿٩﴾  
إِذْ جَاءُوكُم مِّنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ  
وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونًا ﴿١٠﴾﴾

âœYaa warra amantan! Yeroo hoomaan (loltuun) waraanaa isinitti dhufee ergasii bubbee fi  
hoomaa [malaykotaa] isin hin argine isaanitti ergine, qananii Rabbii isin irra jiru yaadadhaa.  
Rabbiin wanta isin hojjattan Argaa taâ™eera. Yeroo gara gubbaa keessanii fi gara-jallaa  
keessaniin isinitti dhufan, yeroo ijjis [sodaa irraa kan kaâ™e] dabde, qalbiinis kokkee geessee fi  
waaâ™ee Rabbii ilaalchisee yaada [adda addaa] yaaddan, [yaadadhaa].â• Suuratu Al-Ahzaab  
33:9-10

Seena duula Khandaq ykn Ahzaab aayaata kanniin wal-qabsiisee akka nuuf guduunfuuf Ibn Kasiiriif  
haa dhiisnu:

âœRabbiin subhaanahu wa taâ™aalaa yeroo diinonni isaanii isaaniiin loluuf walitti qabamanii fi shira  
isaan baasan san isaan irraa deebisuu fi mooâ™achuun qananii fi tola gabroota Isaa amanan irratti oole  
dubbata. Kuni bara Khandaqi. Kunis jiâ™a shawwaal keessa bara 5ffaadha. Sababni gareen gamtooman  
(Ahzaab) itti dhufaniif: gareen hoggantoota gosa yahuudaa Banii An-Nadiir jedhaman kan Ergamaan  
Rabbii (SAW) Madiinaa keessaa gara Khaybar baase, walitti qabamuun gara Makkaa deeman. [Gareen

hoggantoota Bani An-Nadiir] kunis Sallaam ibn Abi Al-Huqayq, Sallaam ibn Mishkam, Kinaanah ibn Ar-Rabiiâ€™i fi kanneen biroo of keessatti qabachuun gara Makkaa deemanii hoggantoota Qureeshotaatin wal gahan. Nabiyyi irratti lola akka banan kakaasan. Mataa ofii irraa gargaarsaa fi deeggarsa isaaniif (Qureeshotaaf) waadaa galan. Qureeshonnis kanaaf tole jechuun deebii deebisaniif. Ergasii [hoggantoonni Bani Nadiir] gara Ghaxafaan deemun gara lolaatti waaman. Isaaniis (Ghaxafaan) deebii ni deebisaniif. Qureeshonni gosoota ishii garagaraa irraa dhiirataa fi namoota isaan hordofan waliin ni baate. Hooggannaan isaanii Abu Sufiyaan Sahkru bin Harb ture. Ghaxafaan immoo Uyayna bin Hisn bin Badrin hoogganamte. Walitti qabaan isaanii gara kuma kudhanii ni gahu. Yommuu Ergamaan Rabbii (SAW) adeemsa isaanii dhagayu, naannawa Madiinaa gara bahaatti aanu booyi akka qotan Muslimoota ajaje. Kunis akeekkaa Salmaan Al-Faarisitini (radiyallahu anhu). Muslimoonni booyi kana qotu keessatti ni hojjattan, humna guddaa baasan. Ergamaan Rabbiis (SAW) isaan waliin hojjataa, biyyee kaasaa fi qotaa ture. Qonna isaa kana keessatti mallattoolee fi ragaaleen baayâ€™teen ifa taâ€™man argamanii jiru.

Mushrikoonni dhufanii baha Madiinaa Uhuditti dhiyaatu qubatan. Isaan irraa gareen biroo iddoo olkaâ€™maa Madiinaa irra qubatan. Akkuma Rabbiin oltaâ€™maan jedhe,

**â€™Yeroo gara gubbaa keessanii fi gara-jallaa keessaniin isinitti dhufanâ€™.**

Ergamaan Rabbii sallallahu aleyh wassallam sahaabota isaanii waliin ni bahan. Isaan lakkoofsan gara kuma sadii ni gahu, â€™Lakkoofsi isaanii dhibba torbasâ€™ jedhamee jira. Nabiyyii fi sahaabonni dugda isaanii gara [gaara] Salaâ€™maa garagalchuun fuula isaanii immoo gara diinotatti garagalchan. Booyin qotame bishaan of keessaa hin qabu. Booyin kuni garee lamaan jidduu taâ€™muun warra faradoo fi lafoo deeman akka isaan (Muslimoota) hin geenye ni dhoowwa. Ijoollee fi dubartoonni iddoo eeggamaa Madiinaa keessa taâ€™man. Bani Qureyzaan gosa yahuudaa taate, mooraa cimaa kibba-bahaa Madinaatti qabuu turan. Nabiyyii (SAW) waliin wali galtee fi eeggumsa qabu turan. Isaan gara loltoota dhibba saddeeti ni taâ€™mu. Gosa Bani An-Nadrii irraa Huyayy ibn Akhxab gara isaanii deemuun hanga wali galtee [Nabiyyii] diigaanii fi garee gamtoomanitti dabalamanitti isaan sossobee amansiise. Rakkoon ni guddate, dhimmi ni cime, haalli ni dhiphate. Akkuma Rabbiin oltaâ€™maan jedhe:

**â€™Achitti muâ€™mintoonni ni qoraman, sochii cimaas ni sochoofaman.â€™**

Isaan (Gareen gamtooman) Nabiyyii (SAW) fi sahaabota gara jiâ€™ma tokkoo ni ugguran (ni marsan). Garuu isaan bira hin gahan. Amr ibn Wudd Al-Aamiriyy fi dhiiroota isa waliin jiran gara Muslimootaatti qaxxaamuran malee lolli isaan jidduutti hin adeemsifamne. Amr ibn Wudd jaahiliyyah keessatti dhiirota faradoo gootummaan beekkaman keessaa tokko ture. Ergamaan Rabbii (SAW) [Muslimoota irraa] loltuu faradoo gara isaatti [akka bahan] waaman. Ni jedhame, eenyullee isatti achi hin baane. Ergasii Aliyyiin ni ajaje. Innis itti bahe. Yeroo muraasaaf erga waliin qabsaaâ€™manii booda Aliyyi Amrin ni ajjeese. Kunis mallattoo injifannoo taâ€™me.

Rabbiin azza wa jalla bubbee garmalee bubbistu garee gamtoomanitti erge. Garmalee bubbisuu irraa kan kaâ€™me dukkaanas taâ€™me wanti biraa isaaniif hin hafne. (Bubbeen dukkaana isaanii buqqiste darbiti.) Ibidda bobeefachuu hin dandeenye, homaas hojjachuu hin dandeenye. Kanaafu, gareen gamtooman (Ahzaab) kunniin kasaaranii achi deeman. Akkuma Rabbiin oltaâ€™maan jedhe:

**â€œYaa warra amantan! Yeroo hoomaan (loltuun) waraanaa isinitti dhufee ergasii bubbee fi hoomaa [malaykotaa] isin hin argine isaanitti ergine, qananii Rabbii isin irra jiru yaadadhaa.â€•**

Mujaahid ni jedha: Suni bubbee bahaa turte.â€• Yaanni kuni hadiisa biraatin ni deeggarama: **â€œBubbee bahaatin injifannoon naaf kenname, ummanni Aad bubbee dhiyaatin badan.â€•** [Sahiih Al-Bukhaari-4105](#)

**â€œhoomaa isin hin argineâ€•** kuni malaykoota agarsiisa. Malaykoonni isaan (garee gamtooman) ni sochoosan, qalbii isaanitti sodaa darban. Hogganaan gosa hundaa akkana jechaa ture: **â€œYaa ilmaan ebalu ebalu gara kootti.â€•** Isaanis isa biratti walitti qabaman. Sodaa Rabbiin qalbii isaanitti darbe irraa kan kaâ€™<sup>TM</sup>e innis ni jedha: **â€œOf haa baraarru, of haa bararru!â€•**

Sahiih Muslim akka gabaasetti, Ibraahim At-Taymiyy akka gabaasetti, abbaan isaa ni jedha: Nuti Huzeyfaa ibn Yamaan (radiyallahu anhu) bira turre. Namtichi tokko akkana isaan jedhe: Osoo Ergamaa Rabbii (SAW) waliin wal qunname silaa isa waliin nan lolaa ture, qabsoo olâ€™<sup>TM</sup>aanaa qabsaaâ€™<sup>TM</sup>a ture. Huzeyfaanis ni jedheen, **â€œDhugumatti ati kana ni hojjattaa? Yeroo duula Ahzaab halkan garmalee qorraa fi bubbee Ergamaa Rabbii (SAW) waliin ture. Ergamaan Rabbii (Sallallahu Aleyh Wassallam) ni jedhan: â€œSila namtichi oduu namootaa naaf fidee Guyyaa Qiyaamaa na waliin taâ€™<sup>TM</sup>u jiraa?â€•**

Nu keessaa eenyullee deebii hin deebisneef. Yeroo lammafaa fi sadaffaaf irra deddeebiâ€™<sup>TM</sup>e. Ergasii Nabiyyiin (SAW) ni jedhe: **Yaa Huzeyfaa! Kaâ€™<sup>TM</sup>ii oduu namootaa nuuf fidi.â€•**

Yommuu maqaa kiyyaan na waamu, dhaabbachuu malee filannoo biraa hin qabu. Ni jedhe, **â€œOduu namootaa naaf fidi. Garuu isaan natti hin dammaqsin.â€•** Kanaafu, anis hanga isaan bira gahuu akka waan handarii keessa deemuu gara fuunduraatti deemu itti fufe. Yommuu achi gahu, Abu Sufiyaan ibiddaan dugda ofii hooâ€™<sup>TM</sup>isa. Xiyya kiyya isatti darbuu barbaade. Ergasii jecha Ergamaa Rabbii (SAW) **â€œIsaan natti hin dammaqsinâ€•** jedhu nan yaadadhe. Osoo isatti xiyya darbadhee, silaa nan rukutaa ture. Ergasii akka waan handarii keessa deemu gara duubaatti deebiâ€™<sup>TM</sup>e. Ergamaa Rabbiitis(SAW) nan dhufe. Erga deebiâ€™<sup>TM</sup>ee booda garmalee qorradhe. Ergamaa Rabbiittis nan beeksise. Shaarbi (uffata) ittiin salaataa ture irraa kan hafe natti uwwise. Hanga subiitti nan rafe. Yommuu bariisifadhu, Ergamaan Rabbii (SAW) ni jedhan: **â€œYaa nama baayâ€™<sup>TM</sup>isee rafu, kaâ€™<sup>TM</sup>i.â€•** [Sahiih Muslim 1788](#)

Jechi Rabbii oltaâ€™<sup>TM</sup>aa: **â€œYeroo gara gubbaa keessanii fi gara-jallaa keessaniin isinitti dhufan.â€•**

**â€œGara gubbaa keessaniiâ€•** kunniin garee gamtoomaniidha (ahzaaba). Huzeyfa irraa akka gabaafametti, **â€œgara-jallaa keessaniiâ€•**, isaan kunniin Bani Qureyzaa dha.[\[1\]](#)

**â€œyeroo ijjis [sodaa irraa kan kaâ€™<sup>TM</sup>e] dabde, qalbiinis kokkee geesseeâ€•**

Sodaan garmalee cimuu irraa kan kaâ€™<sup>TM</sup>e, ijji isaanii wanta hunda irraa gara diina isaan marseetti dabde. Diina kana ilaalu malee wanta biraa ni dagatte. Mufassiroonni gariin ni jedhu, hiikni **â€œzaaghatil Absaaruâ€•**, ijji teessuma ishii irraa dabde, kana jechuun ciminna sodaa irraa kan kaâ€™<sup>TM</sup>e bobaaste.



(sochii) cimaadha. Sochiin cimaan isaan muudate kuni sochii lafaati miti. Garuu sochii (kirkira) nafseeti. Nafseen ni kirkirte, wanti guddaan ishii qunname. Sababni isaas, ***Araboota irraa gareen gamtaa***™an (***Ahzaab***), ***Banii Qureyzaan wali galtee diiguun, beela, ifaajee, dadhabbi fi qorri bakka tokkotti walitti qabaman***. Wantoonni shan isaan irratti wal gahan. Wantoota shanan kanniin keessaa takkattinu kirkira nafseetiif gahaadha. Shanan bakka tokkotti yoo wal gahan hoo akkam taà™inna haalli? Dhimmoota garmalee ulfaatodha. Bakka kanatti Rasuulli (aleyh sallaatu wassalaam) beela irraa kan kaà™me dhagaa garaa irratti hidhataa ture. Akkamitti haala kana yaadu dandeessaa? Namni dhugaa jireenyaa keessatti haala san ibsuu hin dandaà™u. Kanaafi, Rabbiin subhaanahu wa taà™aalaa ni jedhe: à€sochii cimaas ni sochoofamanà€•

Qormaanni kunniin isaan irratti waan wal gaheef sochiin guddaan nafsee isaanii sochoose.[4] Kanaafi, nifaaqni ifatti mulà™ate, munaafiqonni fi warri qalbii isaanii keessa dhukkubni shakkii jiru wanta dubbatan ni dubbatan.

Qormaanni Guddaan akkanaa osoo nu qunname maal taana laata?

[1] [Al-Misbaahu Al-Muniir fii zahziib Tafsiir Ibn Kasiir-1119](#), Tafsiir Ibn Kasiir-English Traslation-7/646-647

[2] Tafsiiru Al-Qurà™aanil Kariim-Suuratu Al-Ahzaab-Ibn Useymiin-fuula 100-101

[3] [Al-Misbaahu Al-Muniir fii zahziib Tafsiir Ibn Kasiir-1119](#), Tafsiir Ibn Kasiir-English Traslation-7/646-647

[4] Tafsiiru Al-Qurà™aanil Kariim-Suuratu Al-Ahzaab-Ibn Useymiin-fuula 105-106

#### Date Created

April 4, 2020

#### Author

admin